

مبانی مدیریت اسلامی

والگوهای آن

تألیف:

محمود کریمی، اسماعیل باباپور

اعضای هیأت علمی دانشگاه

کریمی، محمود، ۱۳۲۲.
مبانی مدیریت اسلامی و الگوهای آن / تألیف: محمود کریمی، اسماعیل باباپور. -
مشهد: کنکاش دانش، ۱۳۸۴.

۱۸۷ ص.

ISBN: 964-95659-8-1

۱۲۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص ۱۸۵-۱۸۷ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. مدیریت (اسلام). ۲. مدیریت. ۳. مدیریت (اسلام). - جنبه های قرآنی. ۴. مدیریت
(اسلام). - ۱. حادث، الف: باباپور، اسماعیل، ۱۳۴۴ - ب. عنوان.

۲۹۷/۶۵۸

BP ۲۳۲ / ۶۷ / ۴۴ م ۲

۸۴-۱۳۳۱۱ م

کتابخانه ملی ایران

مبانی مدیریت اسلامی و الگوهای آن

تألیف: محمود کریمی - اسماعیل باباپور

ناشر: کنکاش دانش

طرح جلد: گرافیک بوردا تلفن: ۰۵۱۱-۸۵۱۳۲۶۸

نوب چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۸۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: ژیان

بها: ۱۲۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۹۵۶۵۹-۸-۱

آدرس: مشهد، احمدآباد، سی متری اول، رضای ۱۶ پلاک ۵۲

تلفن تماس: ۰۹۱۵۵۱۱۹۲۱

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول؛ پیشینه‌ی مدیریت
۱۲	ابونصر فارابی
۱۲	امام محمد غزالی
۱۲	ابن خلدون
۱۴	ابن سینا
۱۷	فصل دوم؛ مدیریت و رهبری از دیدگاه اسلام
۱۹	صفات و ویژگی‌های مدیر و رهبر از نظر اسلام
۲۵	فصل سوم؛ جایگاه انسان در قرآن و حدیث
۲۹	فصل چهارم؛ نقش مشورت و شورا در رهبری و مدیریت اسلامی
۳۲	اصول مشورت
۳۵	فصل پنجم؛ ارکان مدیریت
۳۶	برنامه‌ریزی
۳۶	سازمان‌دهی
۳۸	فرماندهی (هدایت و رهبری)
۳۹	هماهنگی
۴۰	نظارت؛ کنترل و ارزشیابی
۴۱	فصل ششم؛ ارکان مدیریت از دیدگاه اسلام
۴۱	برنامه‌ریزی در اسلام
۴۳	سازمان و سازماندهی از نظر اسلام
۴۸	هدایت و رهبری در اسلام
۴۹	مفهوم رهبری در بینش اسلامی
۵۰	هماهنگی
۵۱	نظارت، کنترل و ارزشیابی در اسلام

۵۲	نظارت، کنترل و ارزشیابی در نهادهای اسلامی
۵۵	فصل هفتم؛ ضرورت زندگی اجتماعی
۵۶	ضرورت مدیریت
۵۹	فصل هشتم؛ اندیشه‌ی مدیریت در مشرق زمین
۶۰	اندیشه‌ی مدیریت در ایران قدیم
۶۰	اندیشه مدیریت در یونان قدیم
۶۱	اندیشمندان مدیریت در یونان قدیم
۶۱	قبل از افلاطون
۶۲	اندیشه مدیریتی افلاطون
۶۳	اندیشه مدیریتی ارسطو
۶۵	فصل نهم؛ اندیشه مدیریت نزد اندیشمندان دوره رنسانس اروپا
۶۵	اندیشه‌ی ماکیاولی
۶۶	مدیریت در نگاه ژان بُدن
۶۷	اندیشه‌ی مدیریتی منتسکیو
۶۸	اندیشه‌ی مدیریتی ماکس وبر
۶۹	مدیریت در مکتب لیبرالیسم
۷۰	مدیریت در مکتب سوسیالیسم
۷۱	اندیشه مدیریت در مارکسیسم و کمونیسم
۷۳	فصل دهم؛ ضرورت مدیریت در اندیشه‌های دینی
۷۴	ضرورت وجود دولت در اسلام
۷۴	رابطه دین و مدیریت
۷۵	دلایل تفکیک‌ناپذیری دین و مدیریت در اسلام
۷۹	فصل یازدهم؛ ضرورت مدیریت در قرآن کریم
۸۱	ضرورت مدیریت در مذهب شیعه
۸۲	امامت در قرآن و سنت
۸۳	مدیریت ائمه معصومین(ع) بر مبنای سنت
۸۵	فصل دوازدهم؛ قانون و مدیریت
۸۶	ضرورت قانون برای جامعه
۸۷	لزوم قانون از طرف خدا

فصل سیزدهم؛ اهداف مدیریت در اسلام	۸۹
الف) اهداف فرهنگی	۸۹
اصول اعتقادی	۸۹
اصل کرامت و ارزشمندی انسان	۹۱
هدایت انسان‌ها و پرستش خدای یگانه	۹۱
دوری از طاغوت	۹۲
تعلیم کتاب و حکمت	۹۳
تعلیم و تربیت	۹۵
اجرای عدالت	۹۷
ب) اهداف سیاسی- اجتماعی	۹۹
نقش مردم در اداره‌ی جامعه	۹۹
تفویض اختیار	۱۰۰
تأمین آزادی	۱۰۱
ایجاد امنیت	۱۰۳
قاعده نفی سبیل	۱۰۵
نظارت عمومی	۱۰۷
امر به معروف و نهی از منکر	۱۰۸
آثار امر به معروف و نهی از منکر	۱۰۹
پیامدهای اجتماعی ترک امر به معروف و نهی از منکر	۱۱۱
ج) اهداف اقتصادی	۱۱۴
عدالت اقتصادی	۱۱۵
اخذ مالیات و جلوگیری از انباشت ثروت	۱۱۷
استفاده صحیح از بیت‌المال	۱۱۹
فقرزدایی	۱۲۰
ریشه‌یابی علل فقر	۱۲۲
آثار و عوارض فقر	۱۲۵
راه‌های مبارزه با فقر	۱۲۸
دیدگاه اسلام درباره‌ی ثروت و دارایی	۱۳۱
فصل چهاردهم؛ ابزار مدیریت	۱۳۳
سعه صدر	۱۳۴

۱۳۵	 حلم و بردباری
۱۳۷	 مدارا و دوستی
۱۳۸	 قانون
۱۴۰	 ابزارهای نامشروع در مدیریت اسلامی
۱۴۵	 فصل پانزدهم؛ جایگاه قدرت در مدیریت
۱۴۵	 مفهوم قدرت
۱۴۶	 منبع قدرت و مشروعیت آن
۱۴۷	 راه‌های اعمال قدرت
۱۵۰	 راه‌های کسب قدرت در مدیریت اسلامی
۱۵۳	 فصل شانزدهم؛ صفات مدیر
۱۵۴	 عقل
۱۵۵	 اسلام و ایمان
۱۵۶	 عدالت
۱۵۷	 علم و فقاقت
۱۵۸	 قدرت و تدبیر
۱۶۱	 فصل هفدهم؛ اصل تشویق و تنبیه در مدیریت اسلامی
۱۶۷	 فصل هیجدهم؛ عنصر تبلیغ و اطلاع رسانی در مدیریت
۱۶۸	 معنی اصطلاحی تبلیغ
۱۶۸	 اهداف تبلیغ
۱۶۹	 ابزار تبلیغ
۱۷۳	 فصل نوزدهم؛ عوامل سقوط مدیر
۱۷۴	 تفرقه و جدایی
۱۷۶	 استکبار ورزیدن
۱۷۹	 بی‌اعتنایی به اصول
۱۸۰	 توجه بیش از حد به خویشاوندان
۱۸۲	 محدود کردن آزادی و اختیار
۱۸۵	 منابع و مأخذ

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است، طریقه‌ی اداره‌ی خانواده، جامعه و سازمان همواره در طول تاریخ مورد اختلاف نظر بوده و مباحث زیادی را به دنبال داشته است.

فلاسفه‌ی یونان باستان همچون افلاطون جامعه‌ی ایده‌آل و مدینه‌ی فاضله را در حکومت خردمندان و دانایان جستجو نموده‌اند و افلاطون کتاب «جمهوریت» خود را بر این اساس تدوین نموده است. ارسطو نیز در کتاب «سیاست» موضوع را از دیدگاه دیگری مورد بررسی قرار داده است. دانشمندان اسلامی بمانند بونصر فارابی نظرات خویش در این رابطه را در «آراء اهل المدینه الفاضله» به طریقی دیگر و با دیدگاهی نوتر بیان نموده‌اند. چگونگی اداره‌ی جوامع و سازمان‌ها به‌طور مداوم فکر بشر را به خود مشغول داشته است. شاید مرزبندی میان مدیریت تحت عنوان اسلامی و غیراسلامی کارآسانی نباشد چون دین مبین اسلام برای علم و دانش حد و مرزی قایل نشده و توصیه‌های پیامبر گرامی (ص) مبنی بر این که زگهواره تاگور دانش جستجو شود و لو در چین باشد دلیلی بر این مدعاست. از طرفی مدیریت به معنا و مفهوم جدید آن و به شیوه‌ی علمی حاصل تجربیات فردریک وینسلوتیلور است که بعد از انقلاب صنعتی و در اوایل قرن بیستم به جهانیان عرضه گردیده است و از آن زمان تاکنون

روز به روز بر رشد و شکوفایی آن افزوده شده و ابعاد جدیدی بر آن اضافه گشته است به حدی که امروزه در اکثر دانشگاه‌های جهان شاخه‌های متعددی در سطح عالی‌ترین مدارج و مدارک رواج یافته و علاقه‌مندان فراوانی را به خود جلب نموده است.

مراد از مدیریت اسلامی همان اخلاق مدیریت در اسلام است که از بدو ظهور و پیدایش آن در رفتار و کردار پیامبر اکرم (ص) متجلی گردید و به وسیله‌ی کلام حضرت علی (ع) در اثر ارزشمند نهج البلاغه به عنوان یک سند مستحکم در شیوه‌ی اداره‌ی جامعه‌ی اسلامی سر مشق مسلمانان قرار گرفت.

مؤلفان این مجموعه مدعی نیستند که توانسته باشند حق مطلب را در این رابطه به درستی ادا کرده باشند بلکه برحسب تجربه‌ی چندین ساله‌ی خود در تدریس این درس و بضاعت اندک خویش از نظر علمی، چشم به عنایت ارباب فضل و دانش دوخته‌اند که آنها را مورد لطف و مرحمت خود قرار داده و از سربرگزواری بر آنها منت نهاده نظرات و پیشنهادات خود را برای اصلاح در چاپ‌های بعدی در اختیار داشته باشند.

ناسپاسی خواهد بود اگر از استاد فاضل و ارجمند جناب آقای دکتر فرزاد عباسی که با سعه‌ی صدر هر چه تمام‌تر ما را همواره هدایت نموده و زحمت ویرایش آن را تقبل فرمودند تشکر و سپاسگزاری نشود و از نشر کنکاش دانش که چاپ آن را برعهده گرفتند یادی به عمل نیاید، باشد که خداوند متعال توفیق حق‌شناسی بما عنایت فرماید.

وَمِنْ اللَّهِ التَّوْفِيقُ ...

محمود کریمی - اسماعیل باباپور